

THE IMPACT OF RELIGION AND CULTURE ON COMPLIANCE WITH COVID-19 RESTRICTIONS ON THE EXAMPLE OF MALAYSIA

Wpływ religii i kultury na przestrzeganie obostrzeń COVID-19 na przykładzie Malezji

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7214-3014> E-mail: karolina.helnarska@warszawa.merito.pl

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.34.05>

Wstęp

Temat artykułu dotyczy wpływu religii, przywódców religijnych oraz różnic kulturowych (indywidualizm / kolektywizm w relacjach z dystansem władzy) na przestrzeganie obostrzeń COVID -19 na przykładzie Malezji. Dotychczasowe analizy pandemii COVID-19 wykazały interesujące indywidualne reakcje w różnych krajach i społecznościach, które podkreślały wpływ złożoności kulturowej na reakcje pandemiczne. Kultura, religia odgrywają kluczowe role w identyfikowaniu przynależności do chorób, pomagając znaleźć zachowanie i relacje oraz gotowość społeczeństwa do zastosowania środków przeciwdziałających rozprzestrzenianiu się pandemii. Dlatego przekonania, wiara i wartości kulturowe mogą przyczynić się do sukcesu lub porażki globalnych wysiłków na rzecz ograniczenia rozprzestrzeniania się epidemii. Identyfikacja i włączenie parametrów kulturowych, religii może być niezbędne dla opracowania skutecznej strategii kontroli pandemii i „zamykania państw” poprzez wprowadzanie obostrzeń.

Rozumienie choroby jako procesu patofizjologicznego jest zróżnicowane wśród przedstawicieli różnych kultur. Niektóre choroby są związane z poglądami filozoficznymi oraz duchowymi danej kultury, kształtują one związek jednostki ze społecznością i otaczającym światem. Religia i wierzenia kulturowe mają duży wpływ na podstawowe wartości zdrowotne. Wiele grup postrzega zdrowie i chorobę całościowo, czyli jest to stan, który integruje ciało i umysł. Na przykład w kulturze arabskiej, zdrowie może być postrzegane jako dar od Boga, choroba natomiast spowodowana jest przez zły urok, zarazki, niepokój w rodzinie, brak równowagi między ciepłem i zimnem. Natomiast inne kultury uwarunkowują stan zdrowia i choroby od przynależności do grupy i jej wpływu na samopoczucie jednostki.

Reakcja człowieka, obywatela (społeczeństwa), do komunikatów wydawanych przez organy systemu Służby Zdrowia jest ukształtowana przez różnice kulturowe (wymiar kulturowy według Hofstede), w tym przekonania religijne.

Nie mniej należy zaznaczyć, iż w każdej kulturze, rola przywódcy religijnego jest ważna, bowiem on może zaszczepić poglądy racjonalności wśród zgromadzenia, że nie istnieje konflikt pomiędzy stosowanymi (wprowadzonymi) środkami ochronnymi, chorobami zakaźnymi a przekonaniami religijnymi.

Przywódcy religijni, którzy umiejętnie przemawiają publicznie, mają duży wkład w komunikację z wiernymi. Mogą wpływać na myślenie i kształtować wartości społeczne i odpowiedzialność społeczną poprzez swoje głoszone kazania. Wielokrotnie przywódcy religijni publicznie wygłaszali poglądy dające temu przykład i wzywali wyznawców, do racjonalnego przykładu.

Papież Franciszek unikał określania szczepionek na COVID-19 mianem „moralnego obowiązku”. Zamiast tego określał szczepienie na COVID-19 mianem „akty miłości” a odrzucanie możliwości zaszczepienia się nazywał działaniem „samobójczym”. Dopiero w 2022 roku papież Franciszek poszedł krok dalej mówiąc, że każdy ma obowiązek dbania o siebie co „przekłada

się na poszanowanie dla zdrowia osób wokół nas". – „Dbanie o zdrowie jest moralnym obowiązkiem – oświadczył”¹.

Dalajlama XIV, duchowy przywódca Tybetańczyków w marcu 2021, po otrzymaniu pierwszej dawki szczepionki przeciwko COVID-19, powiedział „ten zastrzyk jest bardzo pomocny i zachęcił innych do pójścia w jego ślady”².

Muzułmański przywódca w Kirgistanie w lipcu 2021 r., wydał orzeczenie, wedle którego szczepionka na COVID-19 jest „jedyną obroną przed rozprzestrzenianiem się pandemii”³. Po czym, mufti Zamir Rakiev oraz członkowie rady ulemów zostali zaszczepieni.

Według Oysermana⁴, stosunek jednostki do grupy oraz do zobowiązań, jakie wynikają z uczestnictwa w grupie wyraża się w formowaniu relacji z przedstawicielami własnej grupy, które mogą mieć charakter krótkotrwały – indywidualizm, bądź też stanowią silną, długotrwałą więź – kolektywizm. Według Reykowskiego⁵, cyt. „kolektyw jest odpowiedzialny za jednostkę, ale jednostka jest odpowiedzialna za dobro kolektywu i poszczególnych jej członków. Wynika stąd nakaz moralny poświęcania się dla innych i dla dobra kolektywu”. Ponadto Reykowski uważa, że cyt. „ujęcie indywidualistyczne implikuje zasadę, iż każdy odpowiada sam za siebie, podczas gdy ujęcie kolektywistyczne zakłada zasadę współodpowiedzialności”⁶.

Według Markus H., Kitayama S.⁷, oraz Triandis H. C. et. al.⁸, orientacja kulturowa kształtuje poglądy jednostek na swój temat w stosunku do innych oraz wpływa na reakcje i zachowania jednostek w sytuacjach społecznych. Na podstawie powyższych stwierdzeń zdecydowano się wykazać, że społeczeństwa kolektywistyczne przedkładają dobro grupy nad dobro jednostki, natomiast społeczeństwa indywidualistyczne, a więc także kultura indywidualistyczna na pierwszym miejscu stawia dobro jednostki.

W kulturach, w których ludzie są zależni od grupy, zazwyczaj występuje również silna zależność od władzy. W strukturach patriarchalnych rodzin wielopokoleniowych głowa rodziny odgrywa jednocześnie rolę autorytetu moralnego. W kulturach, w których ludzie nie są tak silnie związani z grupą, zależność od władzy jest mniejsza.

Religia może ułatwić lub utrudnić przestrzeganie środków stosowanych w ochronie zdrowia publicznego, zapobiegających rozprzestrzenianiu się COVID19. Z jednej strony religia może pośredniczyć w przestrzeganiu zaleceń, wprowadzanych restrykcji, środków zapobiegawczych poprzez przypominanie wiernym moralnych zasady, aby nie wyrządzać szkody i chronić interesy bliźniego (obywatela) i bycia w zgodności z władzami takimi jak rząd; z drugiej strony ludzie bardziej religijni wyznawcy, mogą dostrzec większe boskie wsparcie, a tym samym czuć się niezwyciężonymi w walce z COVID-19.

Celem tego artykułu, jest wykazanie jak indywidualizm / kolektywizm w relacjach z dyktansem władzy oraz wpływ wartości religijnych i roli przywódców religijnych oddziaływał na przestrzeganie obostrzeń COVID 19.

¹ Papież mówił o szczepionkach. „Dbanie o zdrowie jest moralnym obowiązkiem”, 10.01.2022, <https://www.rp.pl/ochrona-zdrowia/art19268231-papiez-mowil-o-szczepionkach-dbanie-o-zdrowie-jest-moralnym-obowiazkiem>

² Dalajlama zaszczepiony. „Ten zastrzyk jest bardzo pomocny” TVN24, 6 marca 2021, <https://tvn24.pl/swiat/dalajlama-zaszczepiony-na-koronawirusa-w-indiach-5036897>

³ Kirgistan: Mufti zobowiązuje muzułmanów do przyjęcia chińskiej szczepionki, Do rzeczy, 20 lipca 2021, <https://dorzeczy.pl/religia/191990/kirgistan-mufti-zobowiazuje-muzulmanow-do-szczepien.html>

⁴ D. Oyserman, H. M Coon, M. Kemmelmeier, *Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses*. Psychological Bulletin, 2002, 128, s.3–72.

⁵ J. Reykowski, *Ukryte założenia normatywne jako osiowy składnik mentalności*, (red.) Reykowski, [w:] J. Skarżyńska K., Ziolkowski M., *Orientacje społeczne jako element mentalności*, WN, Poznań 1990, s. 11–53.

⁶ *Ibidem*

⁷ H. R. Markus, S. Kitayama, *Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation*, Psychological Review, 1991, 98, s. 224–253.

⁸ H. C. Triandis, *The Self and Social Behavior in Differing Cultural Contexts*, Psychological Review, 1991:6, 506 – 520, doi.org/10.1037/0033-295X.96.3.506

1. Problem badawczy

24 lutego 2020 r. Tedros Ghebreyesus, oznajmił na zorganizowanej konferencji, że rozprzestrzenianie się wirusa COVID-19 na świecie nie jest jeszcze na etapie pandemii, ale przyznał, że ma potencjał, by się nią stać⁹. 11 marca 2020 r., Dyrektor WHO zaklasyfikował falę zakażeń wywołanych COVID-19 mianem pandemii¹⁰.

Na świecie na dzień 24 lutego 2020 r., potwierdzono ponad 124 tysiące przypadków zakażenia koronawirusem SARS-CoV-2 oraz ponad 4 500 zgonów. Poza Chinami wirus dotarł już do 117 państw. Kraje wdrożyły szereg środków ograniczających mających na celu zatrzymanie lub spowolnienie transmisji COVID-19, w tym środki izolacji ograniczające swobodny przepływ ich obywateli, zakaz imprez publicznych oraz zamknięcie sklepów, restauracji i szkół. Środki te doprowadziły do zamrożenia życia publicznego w prawie wszystkich państwach oraz stały się przyczyną niepokoju społecznego w niektórych krajach. W niniejszym artykule na postawie retrospekcji wydarzeń w wybranym kraju, jakim była Maleszja zostanie rozwiązany postawiony problem. Wybór kraju był celowy i wynika z modelu kulturowego, bowiem Maleszja jako kraj o wysokim wskaźniku dystansu władzy, ma niski wskaźnik indywidualizmu. W krajach charakteryzujących się znacznym dystansem wobec władzy podkreśla się m.in. ważność hierarchii, dążenie do centralizacji. W krajach, w których dystans wobec władzy jest duży, występuje znaczna zależność między społeczeństwem a władzą.

2. Charakterystyka Maleszji

Maleszja to federalna monarchia konstytucyjna, władzę wykonawczą sprawuje rząd oraz premier, a ustawodawczą – parlament. Na terenie Maleszji mieszka ponad 33,5 mln osób, a gęstość zaludnienia wynosi ok. 83 os./km². Jest to państwo zróżnicowane etnicznie – rdzenni mieszkańcy stanowią ok. 62,5% całej ludności, ponad 20% to Chińczycy, 6% Hindusi, a obco-krajowcy stanowią ok. 10% populacji. Maleszyjskie społeczeństwo jest stosunkowo młode (mało jest osób w wieku 60 lat i więcej).

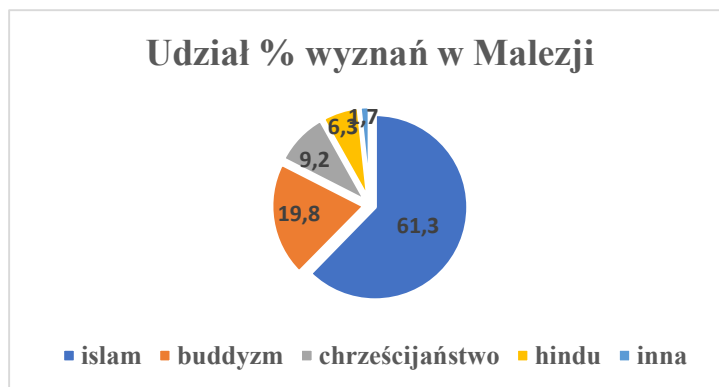
Maleszja jest krajem wielowyznaniowym, zgodnie z art. 3 Konstytucji Federalnej Maleszji „Religią państwową jest islam, choć konstytucja gwarantuje wolność myśli, sumienia i wyznania”¹¹. Islam jest praktykowany przez 61,3% populacji, drugą co do wielkości religią jest buddyzm (19,8%), następnie chrześcijaństwo (9,2%) i hinduizm (6,3%), 1,7% obywateli jest wyznawcami innych religii, co przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1 Rozkład % wyznań praktykowanych w Maleszji (opracowanie własne).

⁹ New Scientist. The WHO Still isn't Describing Covid-19 as a Pandemic. Available online: www.newscientist.com/article/2235095-the-who-still-isnt-describing-covid-19-as-a-pandemic/#ixzz6F2fq8ncn (accessed on 20 January 2023).

¹⁰ World Health Organization. WHO Director-General's Opening Remarks at the Media Briefing on COVID-19–11 March 2020. Available online: www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020 (accessed on 20 January 2023).

¹¹ Federal Constitution (2010) [http://www.agc.gov.my/agcportal/uploads/files/Publications/FC/Federal%20Consti%20\(BI%20text\).pdf](http://www.agc.gov.my/agcportal/uploads/files/Publications/FC/Federal%20Consti%20(BI%20text).pdf)

Z powodu różnorodności religijnej i kulturowej, masowe spotkania religijne w Malezji, nie są czymś rzadkim, a przypadki zakażeń wirusem Sar Cov-2, są jednym z głównych problemów zdrowia publicznego w tym kraju.

3. Przebieg pandemii COVID 19 w Malezji

Pierwsze przypadki zakażenia wirusem SARS-CoV-2 w Malezji odnotowano 25 stycznia 2020 r., Minister Zdrowia Malezji Dzulkefly Ahmad potwierdził, trzy zakażenia u osób, które podróżowały z Singapuru do Malezji. Wszystkie osoby były spokrewnione z 66-letnim mężczyzną i jego synem, u których singapurskie władze ds. zdrowia potwierdziły pozytywny wynik testu na obecność wirusa¹², ¹³, ogółem w pierwszym tygodniu potwierdzono osiem nowych przypadków. Wszystkie osoby były obywatelami Chin. 3 lutego 2020 r. odnotowano pierwszy wynik pozytywny testu na COVID-19 u obywatela Malezji, który podróżował do Państwa Środka. Pierwsza fala COVID-19, trwająca do 27 lutego 2020 r., w Malezji jest nazywana „zaimportowaną z Chin”, ponieważ na 22 nowe przypadki tylko 2 nie dotyczyły osób będących obywatelami tego kraju bądź podróżujących tam¹⁴.

Pogorszenie sytuacji epidemiologicznej nastąpiło po zgromadzeniu religijnym w którym uczestniczyło 16 000 osób z kilku krajów, odbywającym się w meczecie Sri Petaling w pobliżu stolicy Kuala Lumpur. Malezja stała się wtedy najbardziej dotkniętym krajem w Azji Południowo-Wschodniej, zwiększając całkowitą liczbę przypadków do 428¹⁵.

W ciągu kilku tygodni Malezja stała się najbardziej dotkniętym krajem przez COVID-19 w Azji Południowo-Wschodniej. Na dzień 30 marca łączna liczba przypadków wzrosła do 2626 aktywnych przypadków COVID 19 w kraju¹⁶.

Innym dużym przypadkiem zakażenia COVID-19 w Malezji był, przypadek który odnotowano w chrześcijańskim seminarium w mieście Kuching, w stanie Sarawak pod koniec lutego 2020 r. W wydarzeniach organizowanych w seminarium brało udział około 100 uczestników. Co zostało odnotowane jako źródło 117 z 371 zakażeń COVID-19 w Kuching¹⁷.

¹² Sipalan, Joseph; Holmes, Sam (25 January 2020). "Malaysia confirms first cases of coronavirus infection". www.reuters.com/article/china-health-malaysia/malaysia-confirms-first-cases-of-coronavirus-infection-idUSL4N29U03A, Reuters. Retrieved 4 May 2023.

¹³ Malaysia: First cases of 2019-nCoV confirmed January 25". GardaWorld. 25 January 2020. <https://crisis24.garda.com/alerts/2020/01/malaysia-first-cases-of-2019-ncov-confirmed-january-25>, Retrieved 4 May 2023.

¹⁴ Shah, A., et al. (2020). COVID-19 outbreak in Malaysia: Actions taken by the Malaysian government, International Journal of Infectious Diseases, 97: 108–116. DOI: 10.1016/j.ijid.2020.05.093.

¹⁵ K. Ng, (16 March 2020). Coronavirus: Malaysia cases rise by 190 after mosque event as imams urge online services. The Independent. <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/coronavirus-malaysia-cases-south-east-asia-mosque-islam-a9403816.html>, Retrieved 4 May 2023.

¹⁶ Health, DG of (30 March 2020). "Kenyataan Akhbar KPK 30 Mac 2020 – Situasi Semasa Jangkitan Penyakit Coronavirus 2019 (Covid-19) di Malaysia". From the Desk of the Director-General of Health Malaysia (in Malay). <https://kpkasihatan.com/2020/03/30/kenyataan-akhbar-kpk-30-mac-2020-situasi-semasa-jangkitan-penyakit-coronavirus-2019-covid-19-di-malaysia/>, Retrieved 4 May 2023.

¹⁷ S. Tawie, (n.d.) Sarawak identifies main Covid-19 cluster, Malay Mail. <https://www.malay-mail.com/news/malaysia/2020/04/15/sarawak-identifies-main-covid-19-cluster/1856981> (retrieved June 3, 2020).

4. Wprowadzane restrykcje w walce z pandemią COVID 19 w Malezji

Około 48% przypadków COVID-19 w Malezji do maja 2020 r. był bezpośrednio powiązany z wydarzeniami religijnymi. Pomimo licznych komunikatów, na temat wprowadzenia ograniczeń w życiu publicznym opracowywanych i wydawanych przez Ministerstwo Zdrowia Malezji, zgromadzenia religijne, nabożeństwa, czy też spotkania nadal były organizowane.

Rząd Malezji wdrożył rozporządzenie o kontroli ruchu (MCO) w dniu 18 marca 2020 r. w celu zwalczania pandemii COVID-19, które zostało następnie przedłużone a potem zmienne poprzez kolejne nakazy. Zgodnie z ustawą o zapobieganiu i kontroli chorób zakaźnych z 1988 r. (Ustawa 342) osoby, które naruszają standardowe procedury operacyjne przewidziane dla zwalczania pandemii mogą zostać ukarane karą grzywny do wysokości 10 000 RM, a przedsiębiorstwa lub korporacje mogą zostać ukarane grzywną w wysokości do 1 miliona RM, począwszy od 11 marca 2021 r.¹⁸. Niniejsze rozporządzenie było egzekwowane na podstawie Ustawy o kontroli i zapobieganiu chorobom zakaźnym z 1988 r. oraz Ustawy o policji z 1967 r. i obejmował m.in. całkowite ograniczenie przemieszczania się i zgromadzeń w całym kraju, w tym działalność religijną, sport, wydarzenia społeczne i kulturalne. Aby egzekwować to ograniczenie, wszystkie domy kultu i lokale usługowe należało zamknąć, z wyjątkiem supermarketów, rynków publicznych, sklepów wielobranżowych i sklepów wielobranżowych sprzedających niezbędne towary. W szczególności dla muzułmanów zawieszenie wszelkiej działalności religijnej w meczetach i Surach, w tym modlitw piątkowych, było zgodne z decyzją Specjalnego Komitetu Muzakarraah, który zwołał się 15 marca 2020 r.¹⁹. W związku ze wzrostem liczby zakażeń, całkowite ograniczenie przemieszczania się i zgromadzeń w całym kraju zostało przedłużone do 31 grudnia 2020 roku²⁰.

Podczas zakazu organizowania zgromadzeń religijnych w Malezji były oferowane przez różne organizacje religijne alternatywne sposoby udziału w zgromadzeniach na przykład piątkowe modlitwy w meczetach zostały zawieszone i zastąpione modlitwami Zuhr (w południe), codzienne modlitwy miały odbywać się w domu. Tradycyjne bazyry organizowane z okazji Ramadanu zostały zakazane w całym kraju²¹. Modlitwa Tarawih, dodatkowa modlitwa w nocy podczas Ramadanu była wykonywana w domu zamiast w meczetach. Malezyjska Buddyjska Rada Konsultacyjna zachęciła buddystów do obchodów buddyjskiego Święta Vesak w domach²². Hinduskie modlitwy noworoczne były on-line streamingowane²³. Obchody Świąt Wielkanocnych dla chrześcijan również odbywały się on-line²⁴.

¹⁸ *Coronavirus – The situation in Malaysia*. <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/nieuws/coronavirus-%E2%80%93-situation-malaysia>

¹⁹ *Ibidem*

²⁰ R. Latiff, *Malaysia defends easing of coronavirus curbs as new infections jump*, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-malaysia/malaysia-defends-easing-of-coronavirus-curbs-as-new-infections-jump-idUSKBN22E09R>

²¹ D. Dzulkifly, (2020) *No Ramadan bazaars nationwide throughout MCO period*; www.malay-mail.com/news/malaysia/2020/04/13/no-rama-dan-bazaars-nationwide-throughout-mco-period-announces-putrajaya/1856218

²² Buddyjskie Święto Oświecenia Vesak związane jest z dniem narodzin, oświecenia i śmierci Buddy (*Siddhartha Gautama*). Jego termin jest ruchomy i przypada na majową pełnię księżyca. Dzień ten nazywany jest też *Buddha Jayanti* (urodziny Buddy lub Dzień Oświecenia Buddy). Świętowanie połączone z festiwalami, trwa tydzień z kulminacyjnym dniem, którym jest wieczór pełni księżyca. Vesak jest obchodzony bardzo hucznie i rodzinie. Od imprez w domach i świątyniach, przez strojenie domów, świątyń i ulic, po parady uliczne nawet z udziałem żywego słonia.

²³ T. N. Alagesh, (2020) *Tamil New Year marked nationwide amid MCO*. NST Online. <https://www.nst.com.my/news/nation/2020/04/584129/tamil-new-year-marked-nationwide-amid-mco>

²⁴ *Church to proceed with Good Friday celebrations online*, The Star Online. <https://www.thestar.com.my/metro/metro-news/2020/04/06/church-to-proceed-with-good-friday-celebrations-online>; Christians go digital in accordance with the MCO ahead of Easter, The Star Online. <https://www.thestar.com.my/news/nation/2020/04/04/christiansgo-digital-in-accordance-with-the-mco-ahead-of-easter>

Chińczycy, którzy obchodzili Qing Ming (Chińskie Święto Zmarłych) upamiętniali swoich przodków w domu zamiast odwiedzać ich groby. Ceremonie ślubne odbywające się zazwyczaj w świątyniach zostały zastąpione prostszymi ceremoniami w domach²⁵. Biorąc pod uwagę znaczenie religii w Malezji zakaz organizowania zgromadzeń religijnych w całym kraju był bezprecedensowy. Warto podkreślić, iż malezyjskie organizacje religijne nie były przygotowane na tak nagłą zmianę ich procedur religijnych.

Ankieta internetowa przeprowadzona wśród 525 uczestników na całym świecie wykazała, że osoby głęboko wierzące rzadziej ufali nauce i nie chcieli zastosować środków służących profilaktyce COVID-19²⁶. Warto podkreślić, iż wyznawcy religijni byli bardziej skłonni do przestrzegania na przykład zasad zachowania społecznego dystansu, gdy ich przywódcy religijni sami przekonywali ich do zrobienia tego.

Gdy rząd federalny Malezji podjął decyzję o wprowadzeniu zakazu zgromadzeń religijnych, przywódcy religijni w pełni współpracowali z rządem i oficjalnie głosili potrzebę stosowania społecznego dystansu oraz osobiście przekonywali o potrzebie wprowadzenia zakazu zgromadzeń religijnych. Organizacje religijne w Malezji odegrały także istotną rolę w monitorowaniu zakażeń COVID-19 wśród swoich wiernych, ponieważ wszystkie meczety i większość nieislamskich świątyń duchowych w Malezji są rejestrowane przez rząd. Przywódcy religijni w Malezji odegrali także bardzo istotną rolę w zachęcaniu i zapewnianiu duchowego i mentalnego wsparcia swoim wiernym, którzy obawiali się wykluczenia społecznego poddając się testom COVID-19 lub szukali pomocy medycznej, kiedy pojawiały się pierwsze objawy zakażenia. Przeprowadzone badania wykazały, że podczas trwania pandemii COVID-19, nastąpił w 95 państwach wzrost o 50% wyszukiwania w Google modlitwy i potrzeby wsparcia duchowego²⁷.

W trakcie trwania pandemii COVID-19 w Malezji, wiele organizacji religijnych oraz pozarządowych humanitarnych organizacji aktywnie uczestniczyło w zapewnianiu środków służących higienie (maseczki, płyny do dezynfekcji itp.).

W Malezji termin *Malaj* jest prawnie zdefiniowany jako tubylec, który charakteryzuje się trzema znaczącymi cechami: islam jako religia, język malajski jako główny środek komunikacji i kultywowanie kultury malajskiej. Religia i pochodzenie etniczne nie są wyłącznymi, ale wielowymiarowymi i kluczowymi filarami w społeczeństwie malajskim. Istotną rolę odgrywa koncepcja *Budi*, która odnosi się do zbioru wartości wewnętrznych danej jednostki, związanych z islamem. Koncepcja *Budi* obejmuje malajski styl życia, który obejmuje wzorce zachowań, relacje indywidualne i społeczne oraz jak jednostka powinna postrzegać siebie i innych.

Według Hofstede²⁸ społeczność malajska ma bardzo wysoki szacunek dla władzy i są gotowi jej się poddać. Wysoki wskaźnik dystansu władzy jest spójny z malajskimi wartościami w odniesieniu do szacunku wobec osób starszych, rodziców i autorytetów, w tym przywódców religijnych.

²⁵ A. Zikiri, (2020) *No photographer, no wedding dress, no problem: newlywed shares last minute solemnisation ceremony during MCO*. MSN. <https://www.msn.com/en-my/lifestyle/lifestyle-buzz/no-photographer-no-wedding-dress-no-problem-newlywed-shares-last-minute-solemnisation-ceremony-during-mco/ar-BB11GfIH>

²⁶ N. Plohl, B. Musil, *Modeling compliance with COVID-19 prevention guidelines: the critical role of trust in science*. *Psychology, Health and Medicine*, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13548506.2020.1772988>.

²⁷ J. Bentzen, (2020) *In crisis, we pray: religiosity and the COVID-19 Pandemic*, https://www.economics.ku.dk/research/corona/Bentzen_religiosity_covid.pdf

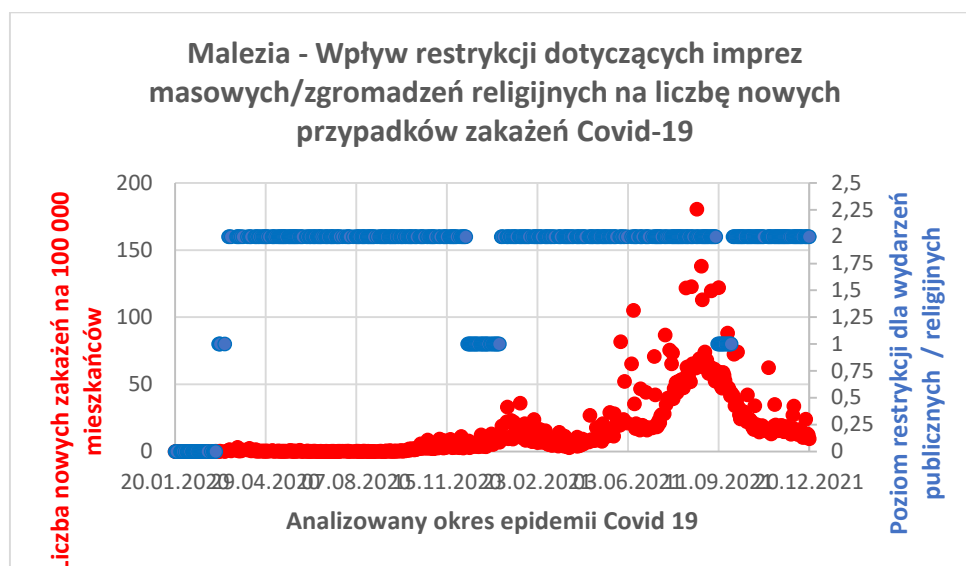
²⁸ G. Hofstede, *Cultures and Organizations, Software of the Mind*, McGraw-Hill, New York 1997; G. Hofstede, *Dimensionalizing cultures: the hofstede model in context*, *Online Readings in Psychology and Culture*, 2011, vol. 2, no. 1

Według Abdullah²⁹, który oparł swoje badania na wymiarach kultur według Hofstede wskazał, że Malezyjczycy mają niski wskaźnik indywidualizmu gdyż jest to częściowo przypisane nauczaniu islamu, które kładzie nacisk na społeczeństwo, a nie na jednostki oraz częściowo z koncepcją Budi, która również podkreśla znaczenie wspólnoty nad działaniami jednostki. Ta wartość znajduje odzwierciedlenie w malajskim powiedzeniu „zgoda buduje, niezgoda rujnuje” (Bersatu kita teguh, bercerai kita roboh). Przykładem kolektywizmu w kulturze malajskiej może być także określenie „gotong-royong” (wzajemna pomoc / praca w ramach współpracy)³⁰.

Na rysunku 2 i 3, zostały przedstawione zależności, które zaobserwowano w ramach projektu Oxford University „Covid-19 Government Response Tracker”, w którym autorka uczestniczyła. Aby pokazać poruszony w artykule problem, zostały przygotowane dwa wykresy. Na rysunku 2 przedstawiono poziom wprowadzenia restrykcji rządowych, który dotyczył zgromadzeń religijnych, zgromadzeń masowych w korelacji (brak obostrzeń, częściowe obostrzenia, wprowadzenie obostrzeń) w odniesieniu do liczby zakażeń na 100 tysięcy mieszkańców. Na rys. 2 przedstawiono, że Malezja jako kraj kolektywistyczny, z dużym poszanowaniem przywódców religijnych, którzy w sposób odpowiedzialny podeszli do pojawiającego się zagrożenia w czasie pierwszej fali COVID - 19, tym samym uratowali wiele istnień ludzkich, co pokazuje niski współczynnik zakażeń w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców.

Przedstawiony poziom 2 tych restrykcji został wprowadzony już na samym początku fali COVID -19.

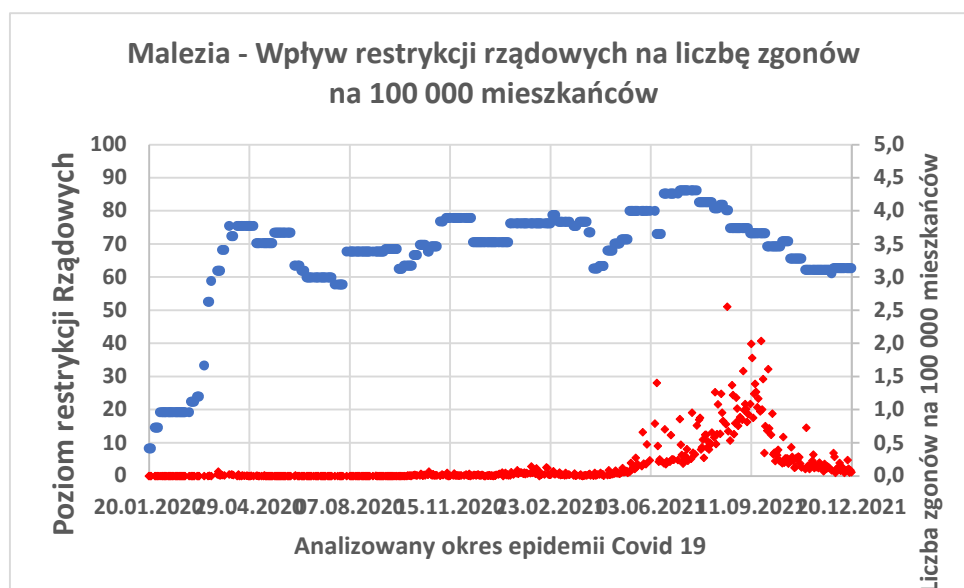
Rys. 2 Wpływ wprowadzonych restrykcji w zakresie zgromadzeń masowych / religijnych na liczbę nowych przypadków zakażeń wirusem Sar CoV-2.

Rys. 3 Wpływ poziomu restrykcji rządowych na liczbę przypadków śmiertelnych w przeliczeniu na 100 000 mieszkańców.

²⁹ S. S. Abdullah, *Journey to Australia: the experience of malaysian international students and spouses*, Journal of Business and Social Development, vol. 2, no. 1, 2014

³⁰ A. Varma, P. S., Budhwar, *Managing Human Resources in AsiaPacific (2nd Ed.)*. Routledge, New York 2013.

Wprowadzone restrykcje przez rząd Malezji, wraz z innymi ograniczeniami, które były dość uciążliwe w życiu codziennym, pozwoliło w dość długim okresie zniwelować wysoki wskaźnik śmiertelności w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w stosunku do innych krajów na świecie. W szczytowym okresie wskaźnik ten wynosił 2-2.5 przypadku śmiertelnego w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców.

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonej analizy, w powiązaniu (nałożeniu) modeli kulturowych na analizowany problem zachowań ludzkich, udało się wykazać, że w krajach o naturze kolektywistycznej z dużym dystansem do władzy, z poszanowaniem roli przywódców religijnych, głos każdego przywódcy religijnego jest słyszany i współpraca, która była w tym kluczowym okresie, pozwoliła na uratowanie wielu istnień ludzkich poprzez mądre i roztropne decyzje podejmowane we wspólnotach religijnych.

Można było również zauważyć, wysoką odpowiedzialność przewódców religijnych którzy dopuszczali praktyki w obrządkach religijnych w nieco odmiennym stylu (z ograniczeniami, spowodowanymi restrykcjami). Przedstawione działania pomogły rządowi Malezji w walce z pandemią.

Streszczenie:

Kultura, religia odgrywają kluczowe role w identyfikowaniu przynależności do chorób, pomagając znaleźć zachowanie i relacje oraz gotowość społeczeństwa do zastosowania środków przeciwdziałających rozprzestrzenianiu się pandemii. Dlatego przekonania, wiara i wartości kulturowe mogą przyczynić się do sukcesu lub porażki globalnych wysiłków na rzecz ograniczenia rozprzestrzeniania się epidemii. Przywódcy religijni, którzy umiejętnie przemawiają publicznie, mają duży wkład w komunikację z wiernymi. Mogą wpływać na myślenie i kształtować wartości społeczne i odpowiedzialność społeczną poprzez swoje głoszone kazania. W niniejszym artykule na podstawie retrospekcji wydarzeń w wybranym kraju, jakim była Malezja zostanie rozwiązany postawiony problem. Wybór kraju był celowy i wynika z modelu kulturowego, bowiem Malezja jako kraj o wysokim wskaźniku dystansu władzy, ma niski wskaźnik indywidualizmu oraz jest państwem wielowyznaniowym.

Słowa kluczowe: religia, kultura, Malezja, przywódca religijny, kolektywizm, dystans władzy

Summary:

The impact of religion and culture on compliance with COVID-19 restrictions in Malaysia

Culture and religion play key roles in identifying disease affiliation, helping to find behavior and relationships and the willingness of the public to take measures to counter the spread of the pandemic. Therefore, beliefs, beliefs and cultural values can contribute to the success or failure of global efforts to limit the spread of the epidemic. Religious leaders who speak in public skillfully contribute greatly to communication with the faithful. They can influence thinking and shape social values and social responsibility through their preached sermons. In this article, based on a flashback of events in a selected country, which was Malaysia, the problem will be solved. The choice of country was deliberate and results from the cultural model, because Malaysia as a country with a high power distance index, has a low individualism index and is a multi-faith state.

Keywords: religion, culture, Malaysia, religious leader, collectivism, power distance

Bibliografia:

Akty prawne

1. Federal Constitution (2010) [www.agc.gov.my/agcportal/uploads/files/Publications/FC/Federal%20Consti%20\(BI%20text\).pdf](http://www.agc.gov.my/agcportal/uploads/files/Publications/FC/Federal%20Consti%20(BI%20text).pdf)

Artykuły:

1. Abdullah S. S., *Journey to Australia: the experience of malaysian international students and spouses*, Journal of Business and Social Development, vol. 2, no. 1, 2014

2. DeFranza D., Lindow M., Harrison K., Mishra A. and Mishra H. *Religion and reactivity to COVID-19 mitigation guidelines*, American Psychologist. 2020.

3. Hofstede G., *Cultures and Organizations, Software of the Mind*, McGraw-Hill, New York, 1997; G. Hofstede, *Dimensionalizing cultures: the hofstede model in context*, Online Readings in Psychology and Culture, 2011, vol. 2, no. 1

4. Markus H. R., Kitayama S., *Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation*, Psychological Review, 1991:98, s.224–253.

5. Oyserman D., Coon H. M., Kimmelmeier M., *Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses*, Psychological Bulletin, 2002:128, s.3–72.

6. Plohl N. and Musil B., *Modeling compliance with COVID-19 prevention guidelines: the critical role of trust in science*, Psychology, Health and Medicine, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13548506.2020.1772988>.

7. Shah A., et al., *COVID-19 outbreak in Malaysia: Actions taken by the Malaysian government*, International Journal of Infectious Diseases, 97:108–116. DOI: 10.1016/j.ijid.2020.05.093.

8. Triandis H. C., *The Self and Social Behavior in Differing Cultural Contexts*, Psychological Review, 1989, 96, 506 – 520, doi.org/10.1037/0033-295X.96.3.506

Książki:

1. Hofstede G., *Cultures and Organizations, Software of the Mind*, McGraw-Hill, New York 1997.

2. Varma A., Budhwar P. S., *Managing Human Resources in Asia Pacific (2nd Ed.)*, Routledge, New York 2013.

3. Reykowski J., *Ukryte założenia normatywne jako osiowy składnik mentalności*, (red.) Reykowski, [w:] J. Skarżyńska K., Ziółkowski M., *Orientacje społeczne jako element mentalności*, WN, Poznań 1990, s. 11–53.

Raporty Agencji Rządowych:

1. Health, DG of (30 March 2020). "Kenyataan Akhbar KPK 30 Mac 2020 – Situasi Semasa Jangkitan Penyakit Coronavirus 2019 (Covid-19) di Malaysia". From the Desk of the Director-General of Health Malaysia (in Malay). <https://kpkkesihatan.com/2020/03/30/kenyataan-akhbar-kpk-30-mac-2020-situasi-semasa-jangkitan-penyakit-coronavirus-2019-covid-19-di-malaysia/>, Retrieved 4 May 2023.

2. World Health Organization. WHO Director-General's Opening Remarks at the Media Briefing on COVID-19–11 March 2020. Available online: www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020 (accessed on 20 January 2023).

Netografia:

1. Alagesh, T. N., *Tamil New Year marked nationwide amid MCO*. NST Online. <https://www.nst.com.my/news/nation/2020/04/584129/tamil-new-year-marked-nationwide-amid-mco>

2. Bentzen, J. (2020), *In crisis, we pray: religiosity and the COVID-19 Pandemic*, https://www.economics.ku.dk/research/corona/Bentzen_religiosity_covid.pdf

3. *Christians go digital in accordance with the MCO ahead of Easter*, The Star Online. <https://www.thestar.com.my/news/nation/2020/04/04/christiansgo-digital-in-accordance-with-the-mco-ahead-of-easter>

4. *Church to proceed with Good Friday celebrations online*, The Star Online. <https://www.thestar.com.my/metro/metro-news/2020/04/06/church-to-proceed-with-good-friday-celebrations-online>;

5. *Coronavirus – The situation in Malaysia*. <https://www.flandersinvest-mentandtrade.com/export/nieuws/coronavirus-%E2%80%93-situation-malaysia>

6. Dalajlama zaszczepiony. „*Ten zastrzyk jest bardzo pomocny*”, TVN24, 6 marca 2021, <https://tvn24.pl/swiat/dalajlama-zaszczepiony-na-koronawirusa-w-indiach-5036897>

7. „*Dbanie o zdrowie jest moralnym obowiązkiem*”, 10.01.2022, <https://www.rp.pl/ochrona-zdrowia/art19268231-papiez-mowil-o-szczepionkach-dbanie-o-zdrowie-jest-moralnym-obowiazkiem>

8. Dzulkifly D., *No Ramadan bazaars nationwide throughout MCO period*; www.malay-mail.com/news/malaysia/2020/04/13/no-ramadan-bazaars-nationwide-throughout-mco-period-announces-putrajaya/1856218

9. Health DG of (30 March 2020). "Kenyataan Akhbar KPK 30 Mac 2020 – Situasi Semasa Jangkitan Penyakit Coronavirus 2019 (Covid-19) di Malaysia". From the Desk of the Director-General of Health Malaysia (in Malay). <https://kpkkesihatan.com/2020/03/30/kenyataan-akhbar-kpk-30-mac-2020-situasi-semasa-jangkitan-penyakit-coronavirus-2019-covid-19-di-malaysia/>, Retrieved 4 May 2023.

10. *Kirgistan: Mufti zobowiązuje muzułmanów do przyjęcia chińskiej szczepionki*, Do rzeczy, 20 lipca 2021, <https://dorzeczy.pl/religia/191990/kirgistan-mufti-zobowiazuje-muzulmanow-do-szczepien.html>

11. Latiff R., *Malaysia defends easing of coronavirus curbs as new infections jump*, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-malaysia/malaysia-defends-easing-of-coronavirus-curbs-as-new-infections-jump-idUSKBN22E09R>

12. Malaysia: *First cases of 2019-nCoV confirmed January 25*". GardaWorld. 25 January 2020. <https://crisis24.garda.com/alerts/2020/01/malaysia-first-cases-of-2019-ncov-confirmed-january-25>, Retrieved 4 May 2023.

13. New Scientist. *The WHO Still isn't Describing Covid-19 as a Pandemic*. Available online: www.newscientist.com/article/2235095-the-who-still-isnt-describing-covid-19-as-a-pandemic/#ixzz6F2fq8ncn (accessed on 20 January 2023).

14. Ng, Kate (16 March 2020). "*Coronavirus: Malaysia cases rise by 190 after mosque event as imams urge online services*". The Independent.

<https://www.independent.co.uk/news/world/asia/coronavirus-malaysia-cases-southeast-asia-mosque-islam-a9403816.html>, Retrieved 4 May 2023.

15. Sipalan Joseph; Holmes, Sam (25 January 2020). "*Malaysia confirms first cases of coronavirus infection*". www.reuters.com/article/china-health-malaysia/malaysia-confirms-first-cases-of-coronavirus-infection-idUSL4N29U03A, Reuters. Retrieved 4 May 2023.

16. Tawie S. (n.d.) *Sarawak identifies main Covid-19 cluster*, Malay Mail. <https://www.malaymail.com/news/malaysia/2020/04/15/sarawak-identifies-main-covid-19-cluster/1856981> (retrieved June 3, 2020).

17. Zikir A. (2020), *No photographer, no wedding dress, no problem: newlywed shares last minute solemnisation ceremony during MCO*. MSN. <https://www.msn.com/en-my/lifestyle/lifestyle-buzz/no-photographer-no-weddingdress-no-problem-newlywed-shares-last-minute-solemnisation-ceremony-during-mco/ar-BB11GfIH>

Wykładowca akademicki, zainteresowania badawcze obejmują znaczenie kultury w stosunkach międzynarodowych, bezpieczeństwo kulturowe, różnice kulturowe, bezpieczeństwo międzynarodowe